

Asia: VN/24815/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusveloitteesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne soveltamisalaa ja määritelmiä koskevista ehdotuksista (lain 1 luku)

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusveloitteesta (myöhemmin yritysvastuulaki) ja siihen liittyvistä laeista.

Olemme koonneet lausuntopalveluun keskeisimmät huomiomme tiivistetyssä muodossa. Koko lausuntomme on toimitettu työ- ja elinkeinoministeriön kirjaamoon ja se on myös saatavissa yhdistyksemme verkkosivustolla osoitteessa https://finnwatch.org/images/Lausunnot/Finnwatchin_lausunto_yritysvastuulain_HE-luonnoksesta.pdf.

Finnwatch on osallistunut HE-luonnoksen laatimista valmistelleen työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän toimintaan. Työryhmässä olemme esittäneet lukuisia kansallisia tiukennuksia yritysvastuulakiin sekä arvostelleet keväällä 2026 hyväksytyä Omnibus I -esitystä yritysvastuulainsäädännön merkittävästä heikentämisestä. Koska em. näkemyksemme on näin ollen jo tuotu työ- ja elinkeinoministeriön tietoon, keskitymme tässä lausunnossamme lähinnä lakiluonnosta koskeviin teknisiin kysymyksiin.

Yhteenveto keskeisimmistä huomioista: soveltamisalaa ja määritelmiä koskevat ehdotukset

- 7 § käsitteet "rojalti" ja "riippumattomuus" tulee määritellä.
- Virhe pykälässä 9 koskien työntekijöitä + sama virhe esityksen pääasiallista sisältöä kuvailevassa kohdassa.
- YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistus tulee Saamelaiskäräjien esityksen mukaisesti lisätä yritysvastuulain soveltamisalaan kansallisena laajenuksena.

Lausuntonne huolellisuusvelvoitteen sisältöä koskevista ehdotuksista (lain 2 luku)

Yhteenveto keskeisimmistä huomioista: huolellisuusvelvoitteen sisältöä koskevat ehdotukset

- 17 §:ssä riskitekijänä tulee huomioida myös paikallisen lainsäädännön taso.
- Haitallisen vaikutuksen vakavuuden arviointia koskevaan 18 §:ään tulee lisätä kuvaus vaikutuksen mittakaavasta ja luonteesta.
- Laissa kuvattaviin asianmukaisiin toimiin ei tule luoda keinotekoisia ja yritysvastuudirektiivin vastaisia hierarkioita (ks. kommentit pykäliin 27§, 28§, 30§).

Lausuntonne yritykselle tehtäviä valituksia ja ilmoituksia koskevista ehdotuksista (lain 3 luku)

Lausuntonne valvontaa ja seuraamuksia koskevista ehdotuksista (lain 4 luku)

Yhteenveto keskeisimmistä huomioista: valvontaa ja seuraamuksia koskevat ehdotukset

- 51 §:ssä ilmoittajan henkilöllisyys on pidettävä salassa myös ilman tämän nimenomaista pyyntöä.
- Tilanteissa joissa yritys toistuvasti sivuuttaa viranomaisen huomautuksen samasta asiasta, viranomaisella tulee olla mahdollisuus määrätä huomautusta tuntuvampi seuraamus, kuten rikkomusmaksu.

Lausuntonne vahingonkorvausta koskevista ehdotuksista (lain 5 luku)

Yhteenveto keskeisimmistä huomioista: vahingonkorvausta koskevat ehdotukset

- Niin yritysten kuin uhrien oikeusvarmuuden varmistamiseksi vahinkojen korvaamista koskevaan pykälään tulee lisätä erillinen nk. pakottava säännös.

Lausuntonne muista ehdotuksista (erinäiset säännökset, liitelait)

-

Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksella olevan ja onko ehdotuksella muita kuin luonnoksessa tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Yhteenveto keskeisimmistä huomioista: vaikutusten arviointi

- Yritysvastuulaki asettaa yrityksille valtioiden velvollisuuksista itsenäisen velvollisuuden puuttua toimintansa suoriin ja epäsuoriin haitallisiin vaikutuksiin kaikissa toimintamaissa (Suomessa, muissa EU-maissa ja kolmansissa maissa). Edellä kuvattu lain toimintalogiikka tulee käydä selkeästi ilmi myös tausta-aineistoista.

Lausuntonne ehdotuksen säätämisjärjestystä koskevista perusteluista

-

Muut huomionne ehdotuksesta

Yhteenveto keskeisimmistä muista huomioista:

- Laissa käytettävien käsitteiden yhdenmukaisuus niin lain sisäisesti kuin suhteessa CSRD-direktiiviin tulee vielä tarkistaa (yksityiskohtaisemmat esimerkit terminologiaan liittyvistä korjaustarpeista alla).
- Lakiluonnokseen tulee tehdä oikoluku ja tarkistaa niin pykäläviittaukset kuin viittaukset yritysvastuudirektiiviin (yksityiskohtaisia kommentteja tähän liittyen alla).
- Oikoluku ja viittausten tarkistus tulee tehdä myös esitysluonnoksen tausta-aineistoihin.

Kultalahti Anu
Finnwatch ry